

Financieel Management in de Publieke Sector

Samenvatting + aantekeningen

Manuel Mol

Samenvatting

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua quaerat voluptatem. Ut enim aequaleamus animo, cum corpore dolemus, fieri tamen permagna accessio potest, si aliquod aeternum et infinitum impendere malum nobis opinemur. Quod idem licet transferre in voluptatem, ut postea variari voluptas distinguere possit, augeri amplificarique non possit. At etiam Athenis, ut e patre audiebam facete et urbane Sticos irridente, statua est in quo a nobis philosophia defensiva et collaudata est, cum id, quod maxime placeat, facere possimus, omnis voluptas assumenda est, omnis dolor repellendus. Temporibus autem quibusdam et.

Samenvatting

Published May 15, 2024

Key Points

- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do.
- Lorem ipsum dolor sit amet.
- Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing.

Introductie

Het gaat vooral om bedrijfseconomische instrumenten in de context van de publieke sector. Algemene economie houdt een belangrijke rol.

Financieel management:

Planning en beheersing van financiële taken en transacties. Niet de **wat** en **waarom** maar de **hoe**

Marktfalen:

Markt faalt als de markt niet optimaal werkt. De overheid houdt dat in de gaten. Collective goederen zijn goederen die niet door de markt worden geleverd. Asymmetrische informatie is ook een reden voor marktfalen.

Hoe wordt er ingegrepen?

Er zijn een paar manieren waarop er wordt ingegrepen:

- Regulering: De overheid kan regels opleggen.
- Belastingen: De overheid kan belastingen heffen.
- Subsidies: De overheid kan subsidies geven.
- Uitbesteden: De overheid kan dingen uitbesteden.
- Zelf produceren: De overheid kan zelf dingen produceren.

Gaat het ingrijpen goed?

Nee, lang niet altijd. Dit worden **Budgetimperfecties** genoemd.

Budgetimperfecties:

Markt imperfecties maar dan in de publieke sector.

Non-market failures:

Non-market failures zijn falen van de overheid. Dit kan komen door:

- Output slecht gedefinieerd en moeilijk te meten.
- Kwaliteit is moeilijk vast te stellen.
- Geen concurrentie.
- Geen criteria voor stopzetten beleid (vergeten dingen stop te zetten)
- Beloning voor formuleren van probleem en ontwerpen van oplossing. Er wordt niet terug gekeken.
- Politieke conjunctuur:

Principaal-agent theorie/probleem:

- Kiezer: Principaal
- Politicus: Agent
- Probleem: politici willen *rents* (andere doelen dan de kiezer)
- Speelt ook in relatie politici ↔ ambtenaren

Een oplossing zou een contract kunnen zijn. Dit is lastig, want het is onzeker en complex. Je kan niet alles vastleggen in contracten

Open einde regelingen:

Begrotingsbesluit waardoor een financiële regeling geen budgettair plafond wordt toegekend

Praktische voorbeelden:

- Geen verborgen uitgaven/fondsen
- Beperk **open einde regelingen**.
- Beperk *contingent liabilities* (a potential liability that may occur in the future)
- Begroot (raam) niet te optimistisch
- Onafhankelijke informatie

Zie voor meer voorbeelden de slides van *Week 1*.

Fasen:

Er zijn verschillende fasen

1. Planning (besluitvorming)
2. Beheersing (management) controle, uitvoering
3. Verslaggeving
4. Controle en verantwoording

Adagium:

running a government like a business.

New Public Management (NPM):

NPM zegt dat methoden en technieken uit de marktsector ook in de publieke sector kunnen worden toegepast. **Adagium**

Gevolgen van NPM:

- Meer nadruk op efficiëntie
- Planning- en budgetteringstechnieken
- Sturen op prestaties
- Meer concurrentie
- Managementtechnieken
- Privatisering
- Terminologie is overgenomen

Kritiek op NPM:

- Meer autonomie → minder democratische controle
- Bureaucratisering
- Fragmentatie van beleid en uitvoering
- Steeds complexere informatie
- Managementcultus

Gevolgen hiervan zijn crisissen en schandalen, en soms wordt er ook minder doelmatig en "goed" gepresteerd.

Hoe werkt het systeem nu?

BBP: Bruto Binnenlands Product

Is niet zo nuttig om over de tijd te vergelijken omdat een verandering kan komen door een verandering in prijs of in hoeveelheid. Daarom is het nuttiger om te kijken naar het *reële BBP*.

Begrotingssaldo

Financieringssaldo: het tekort of het overschot op de begroting van het Rijk exclusief de aflossing op de staatsschuld, uitgedrukt in geld.

Tekortnorm:

3% van het BBP

Primaire saldo:

Alle overheidsinkomsten min alle overheidsuitgaven exclusief rentebetalingen op de staatsschuld.

Wanneer is de staats schuld stabiel?

Gelijk aan tekort S delen door groei G van het BBP.

$$-\frac{S}{G} = d_0 \quad (1)$$

Schulddynamiek:

$$\Delta b = \frac{i - g}{1 + g} b_{t-1} - ps_t + dda_t \quad (2)$$

g = groei

Annuïteit:

jaarlijks gelijk
blijvend bedrag om
te betalen

Annuïteit:

Contante waarde:

Hoeveel moet ik nu op een spaarrekening zetten om over x jaar een bepaald bedrag te hebben?

bvb:

$$613,91 = \frac{1000}{(1 + 0.05)^{10}} \quad (3)$$

613,91 inleggen om over 10 jaar 1000 te hebben

Houdbaarheidssaldo:

De contante waarde van alle toekomstige overheidsoverschotten en -tekorten. Bij een houdbaarheidstekort moeten toekomstige generaties betalen voor de huidige generatie.

Vermogenssaldo:

Voor financiële gezondheid kijk je naar het vermogenssaldo. Dit is de som van de bezittingen en schulden van de overheid.

trendmatig begrotingsbeleid:

Begrotingsbeleid dat is gericht op het stabiliseren van de economie op de lange termijn. Dit is een vorm van contracyclisch beleid.

MTO (middellangetermijnraming):

Een raming van de overheidsfinanciën voor de komende jaren. Dit is een belangrijk instrument voor het begrotingsbeleid.

- Saldo waarbij de schuld stabiel blijft op 60% van het BBP

Is je schuld minder dan 60% van het BBP? Dan mag je een tekort hebben van 1% van het BBP. Is je schuld groter dan 60% van het BBP? Dan moet je een overschot hebben van 0,5% van het BBP.

MTO gehaald? Dan mogen de uitgaven niet sneller stijgen dan de economie groei. Niet gehaald? Dan moet je **minder** uitgeven.

Buitensporig tekort:

Buitensporig tekort:

- feitelijk tekort > 3% van het BBP
- begrotingstekort > 3% van het BBP

er is ook een Buitensporig tekort als je schuld > 60% van het BBP

de overschrijding moet met 1/20e per jaar worden verminderd

Hoe wordt dit systeem?

Waarom wordt het veranderd? Omdat het te ingewikkeld is. We willen ook zeker weten dat schulden dalen. Bepaalde dingen willen we ook stimuleren. Bijdragen aan anticyclische beleid.

In het nieuwe raamwerk wordt er alleen gestuurd op een uitgavenpad. Er wordt niet meer gestuurd op een tekort. Er wordt ook niet meer gestuurd op een schuld. Er wordt alleen gestuurd op een uitgavenpad.

MTO komt te vervallen. evenals de eis van afname van 1/20e per jaar.

Uitgavenpad:

Netto Primaire uitgaven:

Alle ontvangsten min alle uitgaven exclusief rentebetalingen op de staatsschuld.

Alle lidstaten moeten een uitgavenpad opstellen en alle lidstaten moeten een begrotingsinspanning doen.

Schuldwaarborg:

schuldratio > 60%:

- tussen 60% en 90%: 0.5% per jaar
- > 90%: 1% per jaar

Back loading clause:

Ieder jaar dezelfde inspanning doen.

Waarborg:

Als je tekort groter is dan 3% van het BBP, dan moet je een begrotingsinspanning doen van 0.5% van het BBP.

Budget & Begroting

A budget is the financial mirror of society's economic and social choices. de financiële gevolgen van genomen beslissingen.

Functie van de begroting:

- **Afweging (allocatie, keuze):** laat de overheid toe om prioriteiten te stellen en middelen toe te wijzen aan verschillende beleidsdomeinen
- **Staatsrechtelijk:** de begroting is een wettelijk document dat de toestemming van het parlement vereist
- **Democratisch:** de begroting is een instrument voor de controle van de uitvoerende macht door het parlement
- **Macro-economisch:** de begroting heeft een impact op de economie
- **Beheer:** de begroting is een instrument voor het beheer van de overheidsfinanciën
- **Verantwoording:** de begroting is een instrument voor de verantwoording van de overheid aan de burgers
- **Controle:** de begroting is een instrument voor de controle van de overheid door de burgers

Waar heeft de begroting betrekking op?

- **Input:** Uitgaven en ontvangsten, kosten en baten
- **Prestatie/output/programma:** Verantwoord Begroten
- **Outcome/effect:** Zero based budgeting: elk jaar beginnen met een leeg budget

Wettelijke basis:

- **Grondwet:** de begroting is een wettelijk document
- **Begrotingswet zelf**

Principaal en agent:

- Agent (kabinet, B&W, GSetc.) stelt begroting op
- Principaal (parlement, gemeenteraad) keurt begroting goed

EU:

- Commissie stelt begroting op
- EP keurt goed (meerderheid)
- Raad: unanimititeit

Regels:

- Volledigheid
- Vergelijkbare maatstaf
- Bruto ramen
- Openbaarheid
- Prealabiliteit
- Periodiciteit
- Onderworpen aan controle

Periodiciteit:

- Meestal: één jaar, kalender jaar
- Rijksbegroting: 4 jaar,
- EU: 7 jaar, meerjarenbegroting,

Begrotingsproces:

De rijksbegroting bestaat uit hoofdstukken. Elk hoofdstuk heeft een eigen minister.

0. Hoofdstukken::

- De Koning, Staten Generaal, Hoge Colleges van Staat.
- Departementen zoals buitenlandse zaken, defensie, etc.
- Begrotingsfondsen zoals gemeentefonds

0. Miljoenennota:: toelichting op de rijksbegroting

Derde dinsdag van september: aanbieding begroting(en) aan Tweede Kamer. Daarna behandeling in de Tweede Kamer. Dan eventuele wijzigingen en behandeling in de Eerste Kamer.

0. Uitvoering:

- **Voorlopige rekening:** verantwoording over het afgelopen jaar (t-1)
- **Voorjaarsnota:** bijstelling van de begroting (t)
- **Begroting:** begroting voor het volgende jaar (t+1)
- **Najaarsnota:** bijstelling van de begroting (t)

Baten, lasten en belastingfaciliteiten:

Het wordt bijna overal gebruikt, behalve bij het Rijk en de EU. Bij hun is het kas en verplichtingen.

Alles gaat om vermogen. Het gaat om je netto vermogen. Er zijn twee belangrijke begrippen:

- **Exploitatie begroting:** inkomsten en uitgaven, = baten en lasten / resultatenrekening
- **Balans:** bezittingen en schulden

Je begint het jaar met ja **balans**. Vervolgens gebeuren er allemaal dingen. Aan het einde van het jaar heb je een nieuwe **balans**. De stromen die er tussen zitten zijn de **baten** en **lasten**.

Waarom dit stelsel?

- Het maakt zuivere afweging mogelijk
- Investerings worden niet zoveel benadeeld, omdat afschrijven
- Verkoop van bezit is geen ontsnapping als je in de problemen zit.
- Het maakt de werkelijke kosten zichtbaar.
- Beter inzicht in toekomstige lasten en risico's
- Inzicht in bezittingen en schulden
- Praktisch is het handig dat iedereen hetzelfde systeem gebruikt. In de praktijk is dat helaas niet zo.
- Je bouwt reserves op. Dat kan niet bij begrotingen
- Schuiven voor het idee dat het er beter uit ziet heeft geen zin
- Waardemutaties/afschrijvingen worden inzichtelijk

Zuivere afweging:

Uitgaven staan niet in de exploitatie rekening maar op het kasstroom overzicht.

0. Jaarlijkse lasten::

- Afschrijvingen
- Kapitaallasten (rente)
- Eventuele herwaarderingen (+/ -)

Verkoop van bezit:

Netto vermogen blijft gelijk.

Resultaat:

Je toekomstige lasten worden vroeg zichtbaar. Je kan dan ook beter anticiperen. Lasten worden naar voren gehaald.

Toekomstige lasten:

AOW, zorg, milieu, stijging waterpeil, etc.

Functies van de overheid:

- **Allocatiefunctie:** de overheid kan de markt corrigeren (*bijvoorbeeld subsidies voor zonnepanelen*)
- **Stabilisatiefunctie:** de overheid kan de economie stabiliseren
- **Herverdelingsfunctie:** de overheid kan de inkomensverdeling corrigeren (lorenzcurve)

Belastinguitgaven:

Belastinguitgaven zijn eigenlijk kortingen op belastingen die de overheid geeft aan burgers en bedrijven. Dit wordt gedaan om mensen en bedrijven aan te moedigen zich op een bepaalde manier te gedragen.

Voorbeelden:
Hypotheekrente
aftrek, toeslagen

Fiscale regelingen:

Uitzonderingen in het belastingstelsel (zoals heffingskorting).

0. Gevolgen:

- Hogere belastingtarieven
- Meer complexiteit

De fiscale regelingen leiden niet tot meer uitgaven, je krijgt als overheid gewoon minder geld binnen. Je kan het algemeen belastingtarief gewoon verlagen door Hypotheekrente aftrek af te schaffen. Door de Hypotheekrente moet de belasting compenseren op andere plekken.

heffingskorting:

Een korting op de belasting die je moet betalen.

0. Kortingen::

- *Algemene heffingskorting:* iedereen krijgt dit
- *Arbeidskorting:* als je werkt
- *Inkomensafhankelijke combinatiekorting:* als je werkt en kinderen hebt
- *Jonggehandicaptenkorting:* als je jonggehandicapte bent
- *Ouderenkorting:* als je oud bent
- *heffingskorting voor groene beleggingen:* als je groen belegt

Week 5B: Kosten baten analyse (KBA):

KBA is een methode om de maatschappelijke kosten en baten van een project in kaart te brengen.

Waardering: wat een mensen leven waard is

Veel kosten en baten hebben geen (markt)prijs, daarom moet er worden gewaardeerd. Veel dingen hebben ook te maken met schade aan natuur, ziekte, dood, etc.

0. Lost earnings:: Als iemand overlijdt, dan is er een verlies aan inkomen. Dit kan je berekenen door te kijken naar wat iemand verdient zou hebben.

0. Willingness to pay:: Hoeveel mensen bereid zijn te betalen voor een bepaalde dienst. Dit kan je bijvoorbeeld berekenen door te kijken naar hoeveel mensen bereid zijn te betalen voor een bepaalde dienst.

0. Contingent valuation:: Mensen vragen hoeveel ze bereid zijn te betalen voor een bepaalde dienst. Hoeveel heeft men over voor behoud van plant/dier/mensen

0. Klopt niet::

- Monetariseren van mensenlevens is onjuist, veel zaken zijn niet in geld uit te drukken
- Disconteren (waarderen) is onjuist, toekomst is belangrijk

4 soorten problemen:

0. Waardering is onnauwkeurig en ongeloofwaardig:

- Niet alles is in geld uit te drukken, mensenleven is van onschatbare waarde.
- Er zit een verschil tussen de waardering van het risico vs de waardering van het leven zelf.
- Het maakt ook best wel een verschil of de risico's dicht bij jezelf zijn of niet.

0. Discontering bagatelliseert toekomstige schade en onomkeerbaarheid problemen:

- Bedragen in de toekomst zijn minder waard dan bedragen nu.
- KBA maakt toekomst minder belangrijk

0. Geen rekening gehouden met rechtvaardigheid/ethiek:

KBA negeert verdelingseffecten. Het is niet eerlijk dat de ene groep meer betaalt dan de andere groep. Goed criterium is **Pareto-verbetering**. In de praktijk is dit niet altijd mogelijk. Daarom (Hicks-Kaldor) *potentiële* Pareto-verbetering. Kan als er kan gecompenseerd worden met geld. Werkt niet bij mensenlevens, daar valt niets te compenseren.

Dit kan opgelost worden op een aantal manieren:

- Sommige dingen niet doen, ook al hebben ze uiteindelijk een goed saldo.
- Extra maatregelen toevoegen.

0. Niet objectief, niet transparant:

KBA werkt met veel benaderingen en schattingen. Dit maakt het niet objectief. We weten veel niet dus we kunnen niet alles objectief beoordelen.

Een paar opties:

- Beslissen zonder info
- Beslissen met een beetje info

Alternatieven KBA:

- *Technology based approach*: pas de beste / meest doelmatige technologie toe
 - *Verhandelbare emissierechten*: doelmatig en doeltreffend
- *Informational regulation*: informeer de consument
- *Muitcriteria-analyse*:
 - Drie soorten criteria: economisch, sociaal (niet meetbaar), ecologisch (meetbaar)
 - Meet kosten en baten in eigen dimensie
 - Geef al die verschillende dingen een gewicht
 - Weeg af met het risico
 - Tel de scores op en vergelijk
 - Inhoudelijk geen verschil omdat de gewichten nog steeds vast gesteld moeten worden.
- *Risk assessment*: Alleen mogelijke uitkomsten en hun waarschijnlijkheid, zonder waardering en zonder onderscheid van tijd.
- *Cost effectiveness analysis*: alle varianten om risico te verminderen op een rij. Per onderdeel de kosten vermeld
 - Gezochten naar de laagste kosten per eenheid minder betalen
- *Risk benefit analysis*: Baten van therapie afwegen tegen de risico's
- *Wel KBA maar niet disconteren (terugrekenen)*
- *Breng kosten en baten in eigen dimensie in beeld*. Druk kosten en baten uit in geld als dat kan, bereken daar contante waarde. Netto contante waarde + niet in geld uitgedrukte kosten en baten is de uitkomst.